

APFACA: Association
Professionnelle des Fabricants
d'Aliments Composés pour Animaux-
BEMEFA: Beroepsvereniging van de
mengvoederfabrikanten

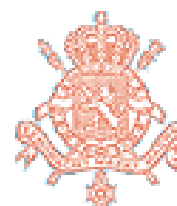
FÉDÉRATION BELGE
DES ENTREPRISES
DE DISTRIBUTION
BELGISCHE
FEDERATIE
VAN DE
DISTRIBUTIE -
ONDERNEMINGEN

Toepassingsgids met betrekking tot de GGO-regelgeving

versie van 17.09.2004

Service Public Fédéral
Santé publique, Sécurité de la
Chaîne
alimentaire et Environnement
Federale overheidsdienst
Volksgezondheid, Veiligheid van de
Voedselketen en Leefmilieu

Service Public Fédéral Economie, PME,
Classes moyennes et Energie
Federale overheidsdienst Economie,
KMO, Middenstand en Energie

Dit document kwam tot stand dankzij de samenwerking tussen:

BEMEFA - Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten
Yvan Dejaegher, Directeur-generaal

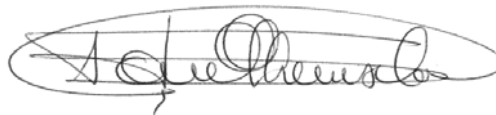
FEDIS - Federatie van de Distributie
Gérard de Laminne de Bex, Secretaris generaal

FEVIA - Federatie van de Voedingsindustrie
Chris Moris, Directeur-generaal

FAVV - Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
Piet Vanthemsche, Gedelegeerd bestuurder

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
Dirk Cuypers, Voorzitter

FOD Economie
Lambert Verjus, Voorzitter

VOORWOORD

Wij hebben hierbij de eer om u deze gids over de reglementering met betrekking tot het gebruik van Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's) in de agro-voedingsindustrie voor te stellen. Deze gids is bestemd voor alle professionelen uit de agro-voedingsindustrie en behandelt op praktische wijze de verschillende maatregelen die moeten genomen worden om aan de nieuwe wetgeving terzake te voldoen. Sinds 18 april 2004 zijn immers twee nieuwe verordeningen van toepassing met betrekking tot GGO's, genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders.

Deze gids is het resultaat van een samenwerking tussen BEMEFA*, FEDIS**, FEVIA*** en de bevoegde Belgische overheidsinstanties****. Op Belgisch niveau illustreert deze aanpak de gemeenschappelijke wil om de toepassing van deze wetgeving te vergemakkelijken. Zo krijgt de consument de waarborgen met betrekking tot informatie en voedselveiligheid waarop hij recht heeft.

DISCLAIMER

Deze toepassingsgids werd geschreven teneinde de operatoren te begeleiden en moet naast de geldende wetgeving terzake worden gelezen. Deze toepassingsgids mag niet worden beschouwd als een autoritair standpunt of een interpretatie van de wetgeving. Enkel het Hof van Justitie heeft deze bevoegdheid. Er werd geen moeite gespaard om deze gids zo nuttig mogelijk te maken. Toch is het uiteindelijk de onderneming zelf die haar verantwoordelijkheid moet nemen, indien nodig na overleg met de bevoegde overheden, en die de meest geschikte aanpak moet bepalen.

---

* BEMEFA: Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten

** FEDIS: Belgische Federatie van de Distributie-ondernemingen

*** FEVIA: Federatie Voedingsindustrie

**** Federale overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie

Federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

FAVV: Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

Inhoudstafel

DISCLAIMER.....	3
INLEIDING.....	6
<i>FICHE Nr. 1 - Goedkeuring van GGO's & van genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders.....</i>	<i>7</i>
<i>FICHE Nr. 2 - Traceerbaarheid.....</i>	<i>10</i>
1. Traceerbaarheid: algemeen.....	10
2. Traceerbaarheid van GGO's en hun afgeleide producten.....	10
3. Wat zijn de basisprincipes van de verordening "GM Traceability"?.....	10
3.1. Verantwoordelijkheid van de leverancier.....	10
3.2. Eenduidig identificatienummer.....	11
3.3. Overdracht van gegevens.....	12
3.4. Verplichtingen van de operator.....	12
<i>FICHE Nr. 3 A – GGO-Etikettering van levensmiddelen.....</i>	<i>14</i>
1. Welke soorten commercialisering en levensmiddelen moeten worden geëtiketteerd?.....	14
2. Welke zijn de ingrediënten in kwestie?.....	14
3. Welke stoffen vallen niet onder deze etiketteringsregels?.....	15
4. Hoe GGO-etiketteren?.....	15
5. Hoe in de praktijk omgaan met de "GGO" etikettering?.....	17
6. De negatieve etikettering: wat met een etikettering in de zin van "niet GGO", "zonder GGO's"?.....	17
<i>FICHE Nr. 3 B - Etikettering van diervoeders.....</i>	<i>18</i>
1. Welke soorten commercialisering en diervoeders moeten worden geëtiketteerd?.....	18
2. Welke zijn de « diervoeders » in kwestie?.....	18
3. Welke diervoeders vallen niet onder deze etiketteringsregels?.....	19
4. Hoe GGO-etiketteren?.....	19
5. Hoe in de praktijk omgaan met GGO-etikettering?.....	22
<i>FICHE Nr. 4 A - Drempel van "onvoorziene of technisch niet te voorkomen" aanwezigheid: traceerbaarheid en etikettering.....</i>	<i>23</i>
1. Welke voorwaarden moeten worden vervuld voor de toepassing van deze drempel?.....	23
2. Maatregelen genomen om de aanwezigheid van GGO's of afgeleiden daarvan te vermijden: vragenlijst van het FAVV.....	24
3. Beheer van ingrediënten waarvoor een onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's of daarvan afgeleide producten van minder dan 0,9% werd gedetecteerd.....	24
4. Kruiscontaminatie.....	24
<i>FICHE Nr. 4 B – Tolerantiedrempel voor de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's die een gunstige beoordeling kregen maar die niet toegelaten zijn.....</i>	<i>25</i>
1. Waarom een tolerantiedrempel voor de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's die een gunstige beoordeling krijgen maar die niet toegelaten zijn?.....	25
2. Wat is de waarde van deze drempel?.....	25
3. Tot wanneer zal deze bepaling van toepassing zijn?.....	25
4. Hoe kan men de GGO's kennen die aan deze bepaling zijn onderworpen?.....	25

<i>FICHE Nr. 5 - De invoer uit landen van buiten de Europese Unie</i>	26
1. Algemeen.....	26
2. Toepassing in de praktijk - Verschillende denkbeeldige gevallen.....	26
<i>FICHE Nr. 6 - Export van producten die GGO's en daarvan afgeleide producten bevatten</i>	28
1. Horizontale bepalingen	28
2. Grensoverschrijdende verplaatsing van GGO's.....	28
<i>FICHE Nr. 7 - Methode voor bemonstering en analyse</i>	29
1. Welke zijn de methodes voor bemonstering?	29
2. Welke zijn de limieten voor de analysemethodes?	29
<i>Fiche Nr. 8 - Bevoegdheden van het FAVV, de FOD Economie en de FOD Volksgezondheid in het kader van deze gids</i>	33
1. Bevoegdheden van het FAVV	33
2. Bevoegdheid van de FOD ECONOMIE	33
3. Bevoegdheden van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.....	33
<i>FICHE Nr. 9 - Korte voorstelling van BEMEFA, Fedis en FEVIA</i>	34
<i>BEMEFA</i>	34
<i>Fedis</i>	34
<i>FEVIA</i>	35
<i>BIJLAGEN</i>	36
1. <i>Contactadressen</i>	36
2. <i>Links naar pertinente websites</i>	37
3. <i>Bronvermelding van de in deze gids aangehaalde wetteksten</i>	38
<i>DANKWOORD</i>	40

INLEIDING

De wetgeving met betrekking tot genetische gemodificeerde organismen (GGO's) werd reeds meermaals gewijzigd. Twee nieuwe teksten geven aanleiding tot een ingrijpende herziening van de traceerbaarheids- en etiketteringbepalingen van GGO's.

Deze gids is bedoeld om de inhoud van die nieuwe wettelijke bepalingen over GGO's te verduidelijken. De gids helpt de bedrijven aldus bij het toepassen van die nieuwe vereisten. Deze gids is voorgesteld onder de vorm van fiches om het gebruik ervan te vergemakkelijken.

Bepaalde punten in deze gids zijn interpretaties of aanbevelingen van FEDIS, FEVIA, BEMEFa en de bevoegde Belgische instanties. De redactie geeft dat dan ook zo aan.

De belangrijkste wetteksten die de potentiële gebruikers van GGO's of afgeleiden daarvan in de agro-voedingsindustrie aanbelangen zijn de volgende:

- **Verordening (EG) nr. 1829/2003/EG**¹ inzake genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders (met intrekking van verordeningen 1139/98/EG², 49/2000/EG³ en 50/2000/EG⁴ en wijziging van richtlijn 258/97/EG⁵), hierna genoemd "**GM food-feed**",
- **Verordening (EG) nr. 1830/2003/EG**⁶ betreffende de traceerbaarheid en etikettering van genetisch gemodificeerde organismen en de traceerbaarheid van met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde levensmiddelen en diervoeders en tot wijziging van Richtlijn 2001/18/EG⁷, hierna genoemd "**GM Traceability**".

Deze twee verordeningen, die sinds 18 april 2004 van toepassing zijn, voeren nieuwe bepalingen in:

- De verplichting om de klant in te lichten wanneer men GGO's of een afgeleide daarvan levert en de verplichting voor alle schakels van de voedselketen de traceerbaarheid te voorzien. De etikettering van voor de eindgebruiker bestemde producten is dus het resultaat van het doorgeven van gegevens afkomstig uit alle schakels van de voedselketen,
- de producten afgeleide van GGO's moeten worden geëtiketteerd, zelfs als ze geen sporen meer vertonen van DNA of eiwitten die uit de genetische modificatie voortkomen,
- de etikettering van voor diervoeding bestemde producten wordt verplicht en is afgestemd op de normen die op de etikettering van levensmiddelen van toepassing zijn,
- de tolerantiedrempel voor traceerbaarheid en etikettering wordt 0,9% (daarvoor lag de drempel op 1%),
- als overgangsmaatregel wordt een tolerantiedrempel ingevoerd (0,5%) voor GGO's die een gunstige evaluatie kregen in de Europese Unie maar die niet toegelaten zijn in de Europese Unie. De gevolgen van deze maatregel blijven beperkt gezien de zeer strenge toepassingsvoorwaarden.

FICHE Nr. 1 - Goedkeuring van GGO's & van genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders

1. Toepassingsveld

De verordening "GM food-feed" eist dat genetisch gemodificeerde levensmiddelen of diervoeders¹ gedekt zou worden door een goedkeuring vooraleer het in de handel kan worden gebracht.

Het betreft volgende producten (art. 3.1. et 15.1. van de verordening « GM Food-Feed ») :

- ggo's die voor voedingsdoeleinden & in diervoeding worden gebruikt;
- levensmiddelen en diervoeders die geheel of gedeeltelijk uit ggo's bestaan;
- levensmiddelen die met GGO's zijn geproduceerd of ingrediënten bevatten die daarmee zijn geproduceerd & met GGO's geproduceerde diervoeders.

De producten die niet gedekt worden door de verordening zijn in het bijzonder producten afkomstig van dieren (melk, vlees, vet,...) gevoerd of behandeld met GGO's, technologische hulpstoffen alsook levensmiddelen of diervoeders vervaardigd met behulp van deze technologische hulpstoffen (overwegende punt 16 van de verordening "GM food-feed").

Overeenkomstig de voorschriften kan iedereen een aanvraag tot goedkeuring voor het in de handel brengen van een GGO en/of afgeleid product indienen. Maar in de praktijk is het de producent van het GGO die deze goedkeuring aanvraagt.

Nota

De verordening voorziet dat de Commissie, indien noodzakelijk en in overeenstemming met de lidstaten, kan bepalen of een bepaald product zich al dan niet in het toepassingsveld bevindt.

Bij de goedkeuring van de verordening zijn de Commissie en de Raad overeengekomen dat het statuut van fermentatieproducten die geproduceerd zijn met genetisch gemodificeerde micro-organismen maar die niet meer aanwezig zijn in het eindproduct, later verduidelijkt moet worden. De bevoegde Belgische autoriteiten beschouwen dat, bij gebrek aan verduidelijking, deze producten niet onder het toepassingsveld vallen van de verordening "GM food-feed". Daarentegen zijn de bevoegde Belgische autoriteiten van mening dat wat de levensmiddelen betreft, bepaalde van deze producten een goedkeuring vereisen zoals bepaald in de Verordening 258/97.

2. Raakvlak met andere wetteksten: additieven en aroma's

Additieven en aroma's waren uitgesloten van het toepassingsveld van de verordening over nieuwe voedingsmiddelen en voedingsingrediënten (verordening 258/97⁵) en werden daardoor niet onderworpen aan een specifieke beoordeling in het geval dat zij van een GGO afkomstig waren. Niettemin waren additieven en aroma's die detecteerbare eiwitten of DNA bevatten afkomstig van een GGO onderhevig aan een ggo-etikettering.

De situatie is nu anders vermits het nieuwe Europese wetgevende kader over GGO's additieven en aroma's op de zelfde wijze behandelt als de andere bestanddelen.

Zo zal de beoordeling van additieven afkomstig van een bepaald GGO gedaan worden volgens de verordening "GM food - feed", tegelijkertijd met de andere ingrediënten afkomstig van dat GGO. Deze additieven zullen natuurlijk ook moeten beantwoorden aan de wettelijke bepalingen die ervoor gelden (wetgeving "additieven"). Meer bepaald zal een goedkeuring

¹ 'Genetisch gemodificeerd' betekent, in de betekenis van de verordening 'GM Food-Feed' dat het product bestaat uit GGO's, dat het GGO's bevat of dat het geproduceerd is met GGO's.

die wordt gegeven volgens de verordening "GM food-feed"¹ de vereiste niet tenietdoen dat er ook volgens de wetgeving "additieven" een beoordeling nodig is.

Op de additieven bestemd voor diervoeders is het volgende principe van toepassing: een additief afkomstig van een GGO moet worden beoordeeld volgens de verordening "GM food-feed"¹ (beoordeling als GGO) én volgens verordening 1831/2003¹⁰ (beoordeling als additief).

Hoewel verordening 1831/2003¹⁰ die mogelijkheid niet voorziet, hebben de Europese Commissie en de EFSA al aangegeven dat die twee risicobeoordelingen (als GGO en als additief) eventueel samen zouden kunnen worden uitgevoerd.

3. Overgangsmatregelen betreffende afgeleide producten van GGO's die reeds wettelijk op de markt aanwezig zijn

De GGO's en hun afgeleide producten die legaal op de markt werden gebracht vóór de nieuwe verordeningen van kracht werden, zullen aan de Commissie moeten worden aangemeld zodat de verkoop ervan op een wettelijke manier kan worden verdergezet.

Die melding moet gebeuren tussen 18 april 2004 en 18 oktober 2004.

De bepalingen omtrent die meldingen werden vastgelegd bij verordening nr. 641/2004¹¹.

4. Evaluatie van de risico's gevoerd in het kader van de toelatingen

De goedkeuring van GGO's en daarvan afgeleide producten berust op twee soorten evaluaties:

- de evaluatie van het risico voor het milieu;
- de evaluatie van het risico voor de voedselveiligheid.

4.1. De evaluatie van het risico voor het milieu

De milieurisicobeoordeling wordt zowel voor de teelt van GGO's uitgevoerd als voor het in de handel brengen ervan als levensmiddel en diervoeder.

- De doelbewuste introductie van GGO's in het milieu is geregeld door Richtlijn 2001/18/EG⁷. Deze richtlijn legt de criteria vast voor de evaluatie van de introductie en verleent, in voorkomend geval, de toelating voor het uitvoeren van veldproeven of de teelt ervan.
- De teelt van GGO's in een ingeperkte omgeving is geregeld door Richtlijn 90/219/EG⁸ en door Richtlijn 98/81/EG⁹ (bv. gebruik van genetisch gemodificeerde micro-organismen voor de productie van enzymen of additieven, of rechtstreeks gebruikt als diervoederadditieven).

Wie heeft de leiding bij de milieurisicobeoordeling?

- In België is de Bioveiligheidsraad verantwoordelijk voor de beoordeling van de aan GGO's verbonden milieurisico's.
<http://www.conseil-biosecurite.be> - <http://www.bioveiligheidsraad.be>
- Op Europees niveau neemt de EFSA (European Food Safety Authority - Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid) die rol voor haar rekening.
<http://www.efsa.eu.int>

4.2. De evaluatie van de voedselveiligheid van GGO's en daarvan afgeleide producten

De verordening "GM food/feed"¹ legt de criteria vast voor de voedselveiligheidsbeoordeling van GGO's of voor daarvan afgeleide producten. Deze wordt uitgevoerd door de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (European Food Safety Authority - Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid) na het indienen van de dossiers door bemiddeling van de lidstaten.

Na de evaluatie van de risico's kan het toelatingsbesluit het gebruik beperken en bijkomende eisen tot etikettering opleggen.

5. Welke GGO's werden reeds goedgekeurd?

- ♦ Lijst met goedgekeurde « GGO's » in de Europese Unie op het moment van het van kracht worden van de nieuwe verordeningen:
  - cfr. website DG Sanco (Directoraat-Generaal Gezondheid & Consumentenbescherming – Europese Commissie)
http://europa.eu.int/comm/food/index_en.htm - Rubriek "GGO's"
- ♦ De GGO's die elders ter wereld zijn toegelaten (en eventueel niet door de Europese gemeenschap):
  - cfr. website van de OESO – Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling – www.ocde.org

6. Bij welke Belgische bevoegde overheden moet men een aanvraag tot goedkeuring van een GGO indienen?

De aanvragen tot goedkeuring van GGO's moeten worden ingediend bij het Directoraat-Generaal Dier, Plant en Voeding van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. (E-mail : apf.dg@health.fgov.be).

FICHE Nr. 2 - Traceerbaarheid

1. Traceerbaarheid: algemeen

Verordening nr. 178/2002¹² bepaalt de algemene beginselen van de levensmiddelenwetgeving. Vanaf 1 januari 2005 zijn de vereisten van traceerbaarheid van toepassing op alle levensmiddelen (art. 18).

Deze verordening definieert traceerbaarheid als volgt: *“mogelijkheid om een levensmiddel, dierenvoeder, voedselproducerend dier of ingrediënt door alle stadia van de productie, verwerking en distributie te traceren en te volgen”*.

Bepaalde praktische modaliteiten van de verordening nr. 178/2002 worden verduidelijkt in het Koninklijk besluit betreffende de autocontrole, de meldingsplicht en de traceerbaarheid in de voedselketen¹⁹.

Het realiseren van traceerbaarheid van een product berust dus op de capaciteit om informatie over dat product bij iedere overdracht of transactie door te geven. Die informatie betreft voor elk van de getraceerde eenheden (of loten) telkens:

- de logistiek van het product: zijn herkomst (leverancier “n-1”) en bestemming (klant “n+1”),
- de omstandigheden bij de vervaardiging van het product (interne traceerbaarheid).

Daarenboven moeten de operatoren de overeenkomstige vereiste procedures vastleggen en die informatie bewaren.

Traceerbaarheid binnen de volledige voedselketen is alleen dan mogelijk indien elke schakel bijdraagt tot de samenhang van het geheel dankzij een systeem van overdracht van informatie in cascade.

2. Traceerbaarheid van GGO's en hun afgeleide producten

De verordening "GM Traceability"⁶ betreffende de traceerbaarheid en etikettering van GGO's en ervan afgeleide producten definieert de traceerbaarheid van GGO's als *“het vermogen GGO's en met GGO's geproduceerde producten in alle fasen van het in de handel brengen daarvan in de productie- en distributieketen te traceren”* (art. 3.).

Deze traceerbaarheid van GGO's en de ervan afgeleide producten is van toepassing sedert 16 april 2004.

Deze nieuwe regelgeving mag niet worden verward met de systemen van identiteitsbewaring (IP) die op initiatief van de operatoren kunnen worden ingevoerd.

3. Wat zijn de basisprincipes van de verordening “GM Traceability”?

3.1. Verantwoordelijkheid van de leverancier

De leverancier is verantwoordelijk voor de overdracht van informatie over de aanwezigheid en de aard van GGO's: dit is één van de grote nieuwigheden van deze nieuwe wetgeving; de overdracht van informatie moet gebeuren van de leverancier naar zijn klant toe. Wanneer een operator van zijn leverancier geen informatie ontvangt over de aanwezigheid van GGO's of afgeleide producten van GGO's in de levensmiddelen die hij heeft ontvangen, dan worden deze als conventioneel* beschouwd (<0,9%).

---

* Conventioneel: betreft voedingsmiddelen waarop de GG tracersings- en etiketteringsverplichtingen van verordeningen (EG) 1829/2003 en (EG) 1830/2003 niet van toepassing zijn.

De operatoren hebben bovendien de plicht om ervoor te zorgen dat de kruisbesmettingen tijdens de productie onder controle worden gehouden en tot een minimum worden herleid voor het geval dat genetisch gemodificeerde grondstoffen en niet-genetisch gemodificeerde grondstoffen op dezelfde productiesite worden verwerkt.

Aanbeveling BEMEFA - FEDIS - FEVIA

Om zich in te dekken tegen eventuele geschillen geven wij elke onderneming de raad om zijn leveranciers (en bij elke verandering van leverancier) aan hun verplichtingen te herinneren (bvb: "Wij herinneren u eraan dat de verordeningen 1829/2003¹ en 1830/2003⁶ u verplichten om ons de eventuele aanwezigheid te melden van producten of ingrediënten die afkomstig zijn van GGO's in de producten die u ons levert. Verstreekt u ons die informatie niet voor (datum), dan beschouwen wij de loten die u ons levert van conventionele oorsprong").

3.2. Eenduidig identificatienummer

In het geval van "levende" GGO's, die m.a.w. in staat zijn om zich voort te planten of om hun genetisch materiaal door te geven (bvb: een graankorrel, een levend micro-organisme), moet de leverancier verduidelijken over welk(e) GGO('s) het gaat door het/de eenduidig(e) identificatienummer(s) van het/de overeenkomstig(e) GGO('s) aan te geven (art. 4.§1b. van verordening 1830/2003/EG⁶). Het systeem voor de uitwerking van dat eenduidig identificatienummer werd door verordening 65/2004/EG¹³ ingesteld.

Bijvoorbeeld: het eenduidig identificatienummer voor de maïs Bt11 geproduceerd door de firma Syngenta is: SYN-BTØ11-1.

De overdracht van eenduidige identificatienummers betreft dus niet de producten afgeleid van GGO's.

Voorbeeld: GGO's en afgeleiden - geval maïs

GGO	Afgeleide van GGO
maïskorrels	Meel Olie Zetmeel Enz.

Op de website van de Commissie (cfr. Beschikking van de Commissie van 23 februari 2004¹⁴) worden registers ter beschikking gesteld die de informatie over genetische modificaties vastleggen (waaronder de eenduidige identificatienummers).

NB: Bij de productie van biologische levensmiddelen maakt men geen gebruik van GGO's (zie Verordening nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische produktiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen).

3.3. Overdracht van gegevens

Wat?

Afhankelijk van het geval, een aanduiding:

- dat het product « levende GGO's » bevat en het of de eenduidig(e) identificatienummer(s) van die GGO's (cfr. 3.2)
- van elk voedsel ingrediënt (of, bij afwezigheid van een ingrediëntenlijst, van het levensmiddel) afgeleid van GGO's
- van elk voedermiddel of additief voor diervoeders afgeleid van GGO's

Hoe?

De gegevens over traceerbaarheid moeten schriftelijk op een begeleidend document bij het product (bestelbon, factuur, leveringsbon,...) vermeld worden tot aan het stadium van de distributie.

Nota: In België verplicht de wet van 24 januari 1977 (artikel 8) dat de verplichte vermeldingen op het etiket ten minste aangebracht worden in de taal of talen van de taalkundige regio waar de levensmiddelen op de markt gebracht worden.

Het gebruik van de ene of de andere taal tussen verschillende exploitanten, voor facturen, infodocumenten rond de aanwezigheid van GGO's, etc. zou moeten op het desbetreffende niveau geregeld worden zonder interventie van de nationale autoriteiten. Als een inspecteur van het FAVV of van de FOD Economie problemen heeft met het begrijpen van deze tekst, dan moet de exploitant in staat zijn hem een begrijpbare tekst kunnen voorleggen, desnoods door een officiële vertaling in het Frans of het Nederlands te laten maken.

Waarom?

Dankzij de overdracht van die gegevens kan op het einde van de *keten* de juiste informatie aan de consument worden *verleend*.

3.4. Verplichtingen van de operator

De operator die die gegevens ontvangt heeft meerdere verplichtingen:

3.4.1. die informatie aan zijn klanten (met uitzondering van de eindgebruiker waarover in fiche nr. 3 sprake is) overdragen en ze gedurende 5 jaar bewaren met de vermelding over welk ingrediënt het gaat. Voor de voorverpakte B2B (Business-to-business) levensmiddelen *die met een lotnummer* worden geïdentificeerd en waarvan de « GGO » etikettering aangeeft dat zij voor een eindconsument zijn bestemd, is het mogelijk om die gegevens te vervangen door de lotnummers (art. 6 van de verordening "Traceability"⁶).

3.4.2. het bewaren, en dit gedurende 5 jaar na datum van elke levering, van de gegevens over de leverancier van de GGO's of daarvan afgeleide producten, over de levensmiddelen in kwestie, en over de klanten waaraan levensmiddelen werden geleverd die GGO's of afgeleide producten daarvan bevatten (art. 4 §4 en 5 §2 van de verordening "Traceability"⁶).

Nota: De gegevens moeten niet noodzakelijk op papier worden bewaard (cfr. art. 4.4 van de verordening "Traceability"⁶).

Aanbeveling BEMEFA - FEDIS - FEVIA

Om met de nieuwe vereisten inzake traceerbaarheid in orde te zijn, volstaat het dus voor de bedrijven die een beleid van niet-gebruik van GGO's volgen dat zij in hun lastenboeken:

- een clause toevoegen die hun beleid van niet-gebruik van GGO's verduidelijkt,
- een bericht die hun leveranciers eraan herinnert dat het hun verantwoordelijkheid is om alle gegevens over de aanwezigheid van GGO's of daarvan afgeleide producten door te geven
- verduidelijken dat ze sinds 18.04.2004 veronderstellen dat het ontbreken van bijkomende gegevens betekent dat de desbetreffende levering uitsluitend bestaat uit conventionele ingrediënten, tussenproducten of levensmiddelen.

Nota van het FAVV

In geval van een geschil betreffende de aanwezigheid van GGO's bij de controle door de bevoegde overheid is de gecontroleerde operator verantwoordelijk voor deze niet-conformiteit. In het kader van zijn commerciële relaties met zijn leveranciers zal hij zich, in voorkomend geval, tot die laatste richten. De bevoegde overheid zal van haar kant tot een onderzoek overgaan bij de andere operatoren die bij het geschil betrokken zijn.

Overeenkomstig verordening 178/2002¹² zijn de bepalingen met betrekking tot de autocontrole en de traceerbaarheid vanaf 1 januari 2005 van toepassing.

Om de voedselveiligheid te garanderen is de meldingsplicht sinds 1 maart 2004²¹ van toepassing in België en ten gevolge daarvan dient de detectie van niet toegelaten GGO's, die als verboden stoffen beschouwd worden, bij het FAVV gemeld te worden.

FICHE Nr. 3 A – GGO-Etikettering van levensmiddelen

1. Welke soorten commercialisering en levensmiddelen moeten worden geëtiketteerd?

Alle soorten **levensmiddelen**, of ze nu **voorverpakt of in bulk** worden verkocht, zijn aan de ggo-etikettering bepalingen onderworpen.

In *collectiviteiten* (restaurants, ziekenhuizen, refters en andere gelijkaardige openbare gelegenheden) is de etikettering van de bereide maaltijden niet verplicht. Daarentegen moeten alle levensmiddelen die deze instanties voorverpakt ontvangen en die zo aan de consument worden verkocht, vanzelfsprekend geëtiketteerd zijn. Er valt nog op te merken dat voor de collectiviteiten specifieke regels zouden kunnen worden opgesteld (art. 14.2 van de verordening "GM food-feed").

2. Welke zijn de ingrediënten in kwestie?

Definitie van een ingrediënt

In Richtlijn 2000/13¹⁵ betreffende de etikettering wordt een ingrediënt als volgt gedefinieerd: "onder ingrediënt wordt verstaan iedere stof, met inbegrip van additieven, die bij de vervaardiging of bereiding van een levensmiddel wordt gebruikt en die in het eindproduct, eventueel in gewijzigde vorm, nog aanwezig is".

Sinds 18 april 2004 moeten alle met GGO's geproduceerde ingrediënten als dusdanig worden geëtiketteerd, ongeacht of ze DNA of eiwitten afkomstig van een genetische modificatie bevatten. Vandaag is er geen sprake meer van de detecteerbaarheid van de GGO-oorsprong. Zo moeten de producten die afgeleid zijn van GGO's en geraffineerd werden zoals sojaolie en glucosestroop als « GGO » worden geëtiketteerd als zij uit genetisch gemodificeerde soja of maïs werden gewonnen.

De ingrediënten van alcoholische dranken worden eveneens onderworpen aan de etiketteringsbepalingen van de verordening « GM food-feed ».

Mogelijks van GGO's afgeleide producten

De lijst met alle mogelijke producten die van GGO's worden afgeleid is uiterst uitgebreid, met inbegrip van alleen al de mogelijke afgeleiden van maïs, katoen, soja en koolzaad die vandaag de dag in de Europese Unie toegelaten zijn. Als we de GGO planten bekijken die in de toekomst mogelijk kunnen worden toegelaten (tarwe, suikerbieten, cichorei, enz.), dan wordt de oefening om daarvan de mogelijk afgeleide producten op te sommen bijna onbegonnen werk, vooral wanneer er vertrekkend van de basisgrondstof ettelijke transformatiefases aan te pas zijn gekomen.

Het is dus de taak van de leveranciers om hun klanten, die in bepaalde gevallen niet in staat zijn om de botanische oorsprong van hun ingrediënten te kennen (bvb: vetzuren, aminozuren, enz.), te informeren over de ggo-status ervan.

3. Welke stoffen vallen niet onder deze etiketteringregels?

Bepaalde stoffen vallen duidelijk buiten het toepassingsgebied van de verordening "GM food-feed"¹ (zie fiche n° 1).

Bovendien moeten de onderstaande stoffen bijvoorbeeld niet op de etiketten van levensmiddelen worden vermeld:

- technologische hulpstoffen met inbegrip van de als technologische hulpstoffen gebruikte enzymen;
- dragers voor aroma's of additieven;
- solventen voor extractie;
- carry-over additieven (Art. 6.4.c. van de verordening 2000/13/CE¹⁵).

De etikettering van allergenen (cfr. Richtlijn 2003/89/EG¹⁶ tot wijziging van Richtlijn 2000/13/EG¹⁵ met betrekking tot de etikettering van levensmiddelen) zal van toepassing zijn ten laatste op 25 november 2005 (met uitzondering van stocks van levensmiddelen die vóór deze datum geëtiketeerd zullen worden). Deze etikettering geeft bijkomende informatie over de aard van bepaalde draagstoffen voor aroma's of additieven, technologische hulpstoffen, solventen.

De bevoegde Belgische overheden zijn van mening dat voor die verschillende stoffen de « GGO »-etikettering verplicht zal zijn (bijvoorbeeld: olie van genetisch gemodificeerd soja als drager van aroma's).

4. Hoe GGO-etiketteren ?

De exacte modaliteiten voor etikettering zijn vastgesteld in artikel 13 van de verordening "GM food-feed"¹. In alle gevallen moet minstens de term « genetisch gemodificeerd » worden gebruikt.

4.1 In het geval van voorverpakte levensmiddelen met een lijst van ingrediënten

- De vermelding van het ingrediënt moet vervolledigd worden met informatie over de genetisch gemodificeerde herkomst ervan (bijvoorbeeld: "glucosestroop geproduceerd met genetisch gemodificeerde maïs", "genetisch gemodificeerde maïs"), ofwel rechtstreeks in de lijst, ofwel onderaan de lijst (door middel van een verwijzing), afgedrukt in een lettertype dat ten minste hetzelfde formaat heeft als dat van de lijst van ingrediënten.

Voorbeeld:

Chocoladekoekjes
Ingrediënten: Tarwemeel, chocoladestukjes X% (suiker, cacaopoeder, mager cacaopoeder, emulgator: sojalecithine geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja, vanillearoma), koolzaadolie geproduceerd met genetisch gemodificeerd koolzaad, suiker, chocoladepoeder Y%, verse eieren, rijstpoeder: Z, eiwit, aroma's (kleurstof E 150), zout, melkpoeder.
OF
Ingrediënten: Tarwemeel, chocoladestukjes X% (suiker, cacaopoeder, mager cacaopoeder, emulgator: sojalecithine*, vanillearoma), koolzaadolie**, suiker, chocoladepoeder Y%, verse eieren, rijstpoeder: Z, eiwit, aroma's (kleurstof E 150), zout, melkpoeder. *geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja **geproduceerd met genetisch gemodificeerd koolzaad

- Wanneer een samengesteld ingrediënt een ingrediënt bevat dat geproduceerd werd met een GGO, moet het worden vervolledigd met de vermelding “bevat [naam van het ingrediënt] geproduceerd met genetisch gemodificeerde [...]” of “bevat genetische gemodificeerde [...]” volgen.

Voorbeeld: “*Ingrediënt X bevat sojalecithine geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja*” of “*bevat genetische gemodificeerde soja*”.

- Wanneer het ingrediënt door een categorienaam wordt aangeduid (bv.: “plantaardige olie”), moet de vermelding (bijvoorbeeld) “bevat [olie] geproduceerd met genetisch gemodificeerde [soja]” in de lijst van ingrediënten voorkomen (art. 13.§1.b. van de verordening “GM food-feed”¹).

Voorbeeld:

Koekjes
Ingrediënten: Tarwebloem, suiker, plantaardige olie (bevat olie geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja), zout, rijsmiddel, aroma.

4.2 In het geval van voorverpakte levensmiddelen zonder ingrediëntenlijst

- De vermelding met betrekking tot de GGO-oorsprong moet op het etiket voorkomen onder de vermelding “genetisch gemodificeerd” of “geproduceerd met genetisch gemodificeerd [naam van het organisme]” (art. 13.§1.c. van de verordening “GM food-feed”¹).

Voorbeeld: “*genetisch gemodificeerde maïs*”

OF

“*geproduceerd met genetisch gemodificeerde maïs*”

4.3 In het geval van niet-voorverpakte levensmiddelen of levensmiddelen die verpakt zijn in kleine hoeveelheden waarvan de grootste oppervlakte kleiner is dan 10 cm²

- De vermelding met betrekking tot de GGO-oorsprong moet ofwel op de verkoopstandaard/ toonbank van het levensmiddel worden vermeld of in de onmiddellijke nabijheid ervan, ofwel op het verpakkingsmateriaal, duidelijk zichtbaar en permanent, in een lettertype dat groot genoeg is om gemakkelijk te worden geïdentificeerd en gelezen (art. 13.§1.e. van de verordening “GM food-feed”¹).

Voorbeeld: “*meergranenbrood met meel van genetisch gemodificeerde soja*”

4.4 In het geval van producten die een « levend » GGO bevatten

- Als het product een “levend” GGO is of als het dat bevat (bv.: genetisch gemodificeerde maïs in de versafdeling of in een bereide salade), moet op het product de volgende aanduiding staan (art. 4.§6.a.&b. van de verordening “GM Traceability”⁶): “Dit product bevat genetisch gemodificeerde organismen” of “dit product bevat genetisch gemodificeerde maïs”.

5. Hoe in de praktijk omgaan met de “GGO” etikettering?

Het is voor een fabrikant die honderden ingrediënten gebruikt uiterst moeilijk om de aard te kennen van de gebruikte grondstoffen die aan de basis liggen van al die ingrediënten. Het is hier dat traceerbaarheid zijn rol speelt als bron van informatie:

- wanneer de informatie die door de leverancier over het ingrediënt wordt verschaft de vermelding “ingrediënt geproduceerd met genetisch gemodificeerde [...]” bevat, dan volstaat het om dat ingrediënt in overeenstemming daarmee te etiketteren (cfr. vorige kwestie).
- wanneer de informatie die door de leverancier over het ingrediënt wordt verschaft geen melding maakt van een GGO oorsprong, dan mag het ingrediënt worden beschouwd als zijnde niet geproduceerd met een GGO, en dus zonder “GGO” etikettering.

Note.: Voor de operatoren die zowel ggo-ingrediënten als niet-ggo-ingrediënten gebruiken, is het noodzakelijk zich te verzekeren van de scheiding van de productiestromen om interne kruisbesmettingen te vermijden (traceerbaarheid binnen de onderneming).

6. De negatieve etikettering: wat met een etikettering in de zin van “niet GGO”, “zonder GGO’s”?

De in voege zijnde wettelijke voorschriften op Europees en Belgisch niveau beogen de informatie van de consument over de aanwezigheid van GGO's en hun afgeleide producten. Daarentegen reguleren ze niet het gebruik van diverse negatieve beweringen van het type “niet GGO” of “zonder GGO's”. Er bestaat dan ook geen specifieke tekst over de toepassingsmodaliteiten met betrekking tot het al dan niet gebruiken van dergelijke beweringen.

Er moet evenwel worden opgemerkt dat de algemene regels voor etikettering een aantal voorbeelden aanhalen waarin beweringen van het type “niet GGO” niet gepast zijn, met name:

- wanneer er geen toegestane GGO's in de EU bestaan die overeenstemmen met de landbouwgrondstoffen waaruit de afgeleide producten zijn ontstaan die door de fabrikanten van levensmiddelen worden gebruikt;
- wanneer het levensmiddel uit de biologische landbouw is verkregen, gezien het feit dat het gebruik van GGO's verboden is voor dat type producten;
- wanneer de gebruikte bewering de consument kan misleiden

De bevoegde Belgische instanties, Fedis en FEVIA raden het gebruik van negatieve beweringen in de etikettering van levensmiddelen sterk af.

De onderneming die zijn inspanningen op het vlak van het eigen beleid inzake het gebruik van niet GGO-ingrediënten wenst te communiceren, kan dat ook op een andere manier dan via etikettering doen. Als voorbeeld hiervan kunnen wij de communicatie via folders of via de website van het bedrijf aanhalen. Het zijn uiteindelijk de ondernemingen zelf die hun verantwoordelijkheid moeten opnemen en die er zich moeten van vergewissen dat de door hen gevoerde communicatie de consument niet kan verwarren.

Nota

In verschillende lidstaten bestaan tegenwoordig wettelijke bepalingen die op nationaal niveau de “GGO-vrij-etikettering” regelen. Die nationale bepalingen zijn doorgaans zeer streng. Ten gevolge daarvan zijn er weinig (of geen) producten die de voorwaarden om een dergelijk etiket te dragen, vervullen.

Wij wijzen erop dat de zogenaamde “negatieve” etikettering buiten het kader valt van wat als “conventioneel” wordt voorgesteld/gedefinieerd in de nieuwe verordeningen “GM Traceability⁶” en “GM food-feed¹”.

FICHE Nr. 3 B - Etikettering van diervoeders

1. Welke soorten commercialisering en diervoeders moeten worden geëtiketteerd?

Alle soorten **diervoeder**, of ze nu **in bulk of per zak** worden verkocht aan een andere operator (producent van diervoeder, tussenpersoon, handelaar,...) of aan de landbouwer zijn aan deze etikettering onderworpen.

2. Welke zijn de « diervoeders » in kwestie?

Definitie van diervoeders

« Diervoeders » zijn gedefinieerd in de verordening (EG) nr. 178/2002¹² van het Europees Parlement en de Raad van 28.01.2002 (General Food Law): *alle stoffen en producten, inclusief additieven, verwerkt, gedeeltelijk verwerkt of onverwerkt, die bestemd zijn om te worden gebruikt voor orale voeding aan dieren* (= voedermiddelen, additieven, voormengsels, mengvoeders, dragerstoffen voor additieven of voormengsels,...).

Sinds 18 april 2004 moeten alle diervoeders die GGO's bevatten, die uit dergelijke organismen zijn samengesteld of die geproduceerd zijn met GGO's, geëtiketteerd worden, ongeacht of ze DNA of proteïnen afkomstig van een genetische modificatie bevatten. Vandaag is er geen sprake meer van het traceren van een GGO uitgangsmateriaal. Zo moeten de producten die afgeleid zijn van GGO's en geraffineerd werden zoals sojaolie, glucosestroop als « GGO » worden geëtiketteerd.

Enkele voorbeelden:

- De "levende" GGO's: maïskorrels, sojabonen, GG micro-organismen,...
- Diervoeders die genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) bevatten of die uit zulke organismen bestaan: GG soja gebruikt als dragerstof voor een additief, mengvoeders die GG maïs bevatten, ...
- Diervoeders geproduceerd met GGO's: sojaschroot, sojaolie,...

Mogelijks van GGO's afgeleide producten

De lijst met alle producten die mogelijk van GGO's worden afgeleid is uiterst uitgebreid, met inbegrip van alleen al de mogelijke afgeleiden van maïs, katoen, soja en koolzaad, GGO's die vandaag de dag in de Europese Unie toegelaten zijn. Als we de GGO gewassen bekijken die in de toekomst mogelijk kunnen worden toegelaten (graan, suikerbieten, cichorei, enz.), dan wordt de oefening om daarvan de potentieel afgeleide producten op te sommen bijna onbegonnen werk. Vooral wanneer er vertrekend van de basisgrondstof ettelijke transformatiefases aan vooraf zijn gegaan.

Het is dus de taak van de leveranciers om hun klanten, die in bepaalde gevallen niet in staat zijn om de botanische oorsprong of de GGO-status van hun ingrediënten te kennen (bvb: vetzuren, aminozuren, enz.), hierover te informeren.

3. Welke diervoeders vallen niet onder deze etiketteringsregels?

Bepaalde producten vallen duidelijk buiten het toepassingsgebied van de verordening “GM food-feed”¹ (zie fiche n° 1). Zij worden bijgevolg uitgesloten van de etiketteringsvoorschriften voor GGO's.

De aanwezigheid van GGO's of diervoeders geproduceerd met een GGO beneden de drempel van wat « onvoorzien of technisch niet te voorkomen is » (0,9%) [zie fiche nr. 4-A] moet niet in de etikettering worden opgenomen.

Sleutelpunt:

De regelgeving met betrekking tot de etikettering duidt een heel belangrijke differentiatie aan: zij bestrijkt de diervoeders geproduceerd “met een GGO” (bv.: sojaolie afkomstig van genetisch gemodificeerde soja) en niet die “met behulp van” een GGO” (bv.: technologische hulpstof) zijn geproduceerd. In geval van twijfel over de interpretatie van deze bepaling, raden wij u aan om contact op te nemen met het Directoraat-Generaal Plant, Dier en Voeding van de FOD Volksgezondheid – Afdeling grondstoffen en bescherming van gewassen, of met BEMEFA.

4. Hoe GGO-etiketteren?

In het geval van voedermiddelen

- De vermelding van de grondstof op het etiket (cfr. art. 12 §1 van het KB van 08.02.1999¹⁷) moet gepaard gaan met informatie over de genetisch gemodificeerde oorsprong ervan, hetzij *tussen haakjes* onmiddellijk na de naam van de grondstof, hetzij in een voetnoot (door middel van een verwijzing) bij de lijst van voedermiddelen, en moet worden gedrukt in een lettertype dat minstens dezelfde grootte heeft als dat van de lijst zelf.

Voorbeelden: - « sojaschroot (geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja) »
 - « *genetisch gemodificeerde maïs* » [als het organisme in de naam van de grondstof voorkomt]

Zakgoed (« voorverpakt »):

Rgl "GM food-feed"¹, art. 25

→

Voedermiddel

Maïs (genetische gemodificeerde maïs)

xxxxxxxxxx
 xxxxxxx
 xxxxxxxx
 xxxxx

xxxxxx
 xxxxxxx

Nettogewicht : 25 kg
 Dit product bevat genetisch gemodificeerde maïs

Rgl "Traceability"⁶, art. 4 §6

→

In het geval van additieven / voormengsels

- De vermelding van het additief moet gepaard gaan met informatie over de genetisch gemodificeerde herkomst ervan, ofwel onmiddellijk na het additief, ofwel in een voetnoot (door middel van een verwijzing) bij de lijst van additieven (voor de voormengsels) en moet worden gedrukt in een lettertype dat minstens dezelfde grootte heeft als dat van de lijst zelf.

Voorbeeld: - lecithine geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja

Bulkproducten :
Rgl't "GM food-feed"¹, art. 25

Voormengsel voor mestvarkens
Xxxx xxxxxxxxxxxxxxxxx
<i>Samenstelling:</i> Vitamine A 320 IE/g Vitamine D ₃ 64 IE/g Vitamine E 2 mg/g ..... Zinkoxide-Zn 0,3% Lecithinen 1
<i>Drager :</i> maïsglutenvoer ²
¹ geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja ² geproduceerd met genetisch gemodificeerde maïs

- Het is belangrijk op te merken dat de specifieke etiketteringvoorschriften voor GGO's van toepassing zijn onverminderd de algemene voorschriften voor etikettering voor diervoeders die bij Koninklijk Besluit van 08.02.1999¹⁷ werden vastgesteld. Deze etiketteringvoorschriften komen dus bovenop de algemene etiketteringvoorschriften. Voorbeeld: als de dragerstof van het voormengsel een GGO is of geproduceerd is met een GGO, dan moet de naam van deze dragerstof (product) op het etiket worden vermeld, gevolgd door de vermelding « genetisch gemodificeerd [naam van het product] » of « ... geproduceerd met genetisch gemodificeerd [naam van het product] » al naargelang het geval.

In het geval van mengvoeders / aanvullende diervoeders / mineraalmengsels

- Alle voedermiddelen (open declaratie, cfr. art. 24 van het KB van 08.02.1999¹⁷) en additieven moeten gepaard gaan met informatie over de genetisch gemodificeerde herkomst ervan, ofwel onmiddellijk na het voedermiddel, ofwel in een voetnoot (door middel van een verwijzing) bij de lijst van voedermiddelen en additieven die in het voeder aanwezig zijn, en moet worden gedrukt in een lettertype dat minstens dezelfde grootte heeft als dat van de lijst zelf.

Voorbeeld: - "sojaschroot geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja".
- « *genetisch gemodificeerde maïs* » [als het organisme in de naam van de grondstof voorkomt]

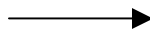
Voorbeelden (bulkproducten)	
Volledig diervoeder voor mestvarkens Xxxx xxxxxxxxxxxxxxxx	Aanvullend diervoeder voor rundvee xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
<p><i>Voedermiddelen:</i> Tarwe 30% Maniok 21% Sojaschroot 11% (geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja) ..... <i>Additieven:</i> Vitamine A 12000 IE/kg Vitamine D₃ 2000 IE/kg ..... Koper-II-sulfaat-Cu 25 mg/kg Micro-organisme xxx.xxx (EG-nr. x) CFU/g (genetisch gemodificeerde [naam van het micro-organisme]) op drager van maïsglutenvoer (geproduceerd met genetisch gemodificeerde maïs) ...</p>	<p><i>Voedermiddelen:</i> Suikerbietenpulp 35% Maïs 15%¹ Sojaolie 5 %² ..... <i>Additieven:</i> Vitamine A 10000 IE/kg Vitamine D₃ 2000 IE/kg ..... Koper-II-sulfaat-Cu 10 mg/kg ..... ¹ genetisch gemodificeerde maïs ² geproduceerd met genetisch gemodificeerde soja Xxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxx ...</p>

In het geval van voorverpakte producten (zakgoed) die een « levend » GGO bevatten:

- Conform art. 4 §6 van de verordening "GM Traceability"⁶, moeten alle voorverpakte diervoeders (voedermiddelen, additieven, mengvoeders,...) een bijkomende verklaring dragen (bovenop de door de verordening "GM food-feed"¹ voorziene vermeldingen) die de aanwezigheid van GGO's aangeeft.
Voorbeeld: « *Dit product bevat genetisch gemodificeerde organismen.* »
 of « *Dit product bevat genetisch gemodificeerde maïs en koolzaad* ».

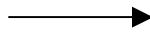
Zakgoed :
 (« voorverpakt »)

Rglt "GM food-feed"¹, art. 25

Volledig diervoeder voor kanaries Graanmengeling X	
<p><i>Voedermiddelen:</i> Maïs 35% (genetisch gemodificeerde maïs) Tarwe 22% Gerst 15% Zonnebloemzaad 10 % Kool- en raapzaad 8% (genetisch gemodificeerd koolzaad) Lijnzaad 5% ..... <i>Additieven:</i> Vitamine A 5000 IE/kg Vitamine D₃ 1000 IE/kg Cantaxanthine 10 mg/kg ... Xxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxx ...</p>	<p>Nettogewicht: 5 kg Xxxxxx</p>
<p>Dit product bevat <u>genetisch gemodificeerde maïs en koolzaad</u></p>	

Rglt "Traceability"⁶, art. 4 §6

5. Hoe in de praktijk omgaan met GGO-etikettering?

Het is voor een fabrikant die honderden voedermiddelen en additieven gebruikt uiterst moeilijk om de aard te kennen van de gebruikte grondstoffen die aan de basis liggen van al deze ingrediënten. Het is hier dat de traceerbaarheid zijn informatieve rol moet spelen:

- wanneer de informatie die door de leverancier over het voedermiddel of additief wordt verschaft de vermelding "[naam van het voedermiddel of additief] geproduceerd met genetisch gemodificeerd [...]" bevat, dan moet dat voedermiddel of additief in overeenstemming daarmee worden geëtiketteerd (cfr. vorige kwestie).
- wanneer de informatie die door de leverancier wordt verschaft geen melding maakt van GGO origine, dan mag het dierenvoeder worden beschouwd als zijnde niet geproduceerd op basis van een GGO, en moet er dus geen "GGO"-etikettering zijn.

Nota: Voor de operatoren die zowel ggo-dierenvoeder als niet-ggo-dierenvoeder gebruiken, is het aangewezen om de scheiding van de productieketens te verzekeren om interne kruisbesmettingen te vermijden (traceerbaarheid binnen de onderneming).

FICHE Nr. 4 A - Drempel van "onvoorziene of technisch niet te voorkomen" aanwezigheid: traceerbaarheid en etikettering

Een drempelwaarde van onvoorziene aanwezigheid, vastgesteld op 0,9%, is sinds 18 april 2004 van toepassing (1% voorheen). Boven die drempel is de GGO-etikettering verplicht.

Deze drempelwaarde getuigt van een tolerantie die rekening houdt met de realiteit van de markten, de internationalisering van de handel, de logistieke beperkingen, de verspreiding in het milieu,...

1. Welke voorwaarden moeten worden vervuld voor de toepassing van deze drempel?

De onvrijwillige aanwezigheid van GGO's of afgeleide producten daarvan in de voedselketen kan zich voordoen bij het zaaien, de groeiperiode, de oogst, het transport, de opslag of de verwerking.

Om in aanmerking te komen voor de toepassing van die drempelwaarde, moeten twee voorwaarden vervuld zijn (art. 12 §2 van de verordening "GM food-feed"¹):

- die aanwezigheid moet kleiner zijn dan de drempelwaarde van 0,9% (uitgedrukt op elke ingrediënt afzonderlijk, die drempelwaarde drukt dus niet de graad van aanwezigheid van het ingrediënt ten opzichte van het afgewerkt product uit).

Voorbeeld: een bereide schotel is onder andere samengesteld uit sojaolie en sojabloem. De sojaolie moet afkomstig zijn van soja die minder dan 0.9% ggo's bevat om niet als ggo geëtiketteerd te worden. De sojabloem moet eveneens afkomstig zijn van soja die minder dan 0.9% ggo's bevat om niet als ggo geëtiketteerd te worden.

- **en** die aanwezigheid moet:
  - . onvoorzien zijn, m.a.w. toevallig en niet op voorhand te voorzien. Bv.: fout bij het lossen, bij de opslag,...
  - . of technisch niet te voorkomen, m.a.w. ongewenst maar inherent aan de productieomstandigheden, het transport, ...

Voorbeeld: opeenvolgende productie van twee producten, het ene met en het andere zonder GGO's; het tweede product kan bij het begin van de productieronde sporen bevatten van het vorige en dit ondanks de opgestelde procedures om zulke contaminaties te voorkomen.

Die drempelwaarde dekt het geheel van de onvoorziene aanwezigheden voor een gegeven ingrediënt, m.a.w. hij houdt rekening met het geheel van de "transformation events" (bv.: wanneer 4 soorten genetisch gemodificeerde maïs zijn toegelaten, dan mag de som van de contaminatie van die 4 variëteiten samen in de gebruikte grondstof voor de productie van zetmeel niet groter zijn dan 0,9%).

Voorbeeld: meel van maïs dat 0,7% Bt176 maïs en 0,7% MON810 maïs bevat, bevat 1,4 % genetisch gemodificeerde producten. Het moet dus overeenkomstig artikel 13 van de verordening "GM food-feed"¹ worden geëtiketteerd.

Sleutelement:

De operator moet aan de controle instanties (art 12 §2 van de verordening "GM food-feed"¹) kunnen aantonen welke maatregelen werden genomen om de aanwezigheid van GGO's of afgeleiden daarvan te vermijden. In de verordening staat niet welke bewijzen moeten worden gegeven om de overheid te bevredigen. Die elementen kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Een voorafgaande verwittiging aan de leveranciers,
- Door de leveranciers overhandigde en door het bedrijf bewaarde documenten,
- Analyseresultaten van eerdere loten (op basis van de detecteerbaarheid van DNA),
- Een contract met de leveranciers en/of auditrapport van de leverancier,
- Het instellen van een reeks voorzorgsmaatregelen die elke kruisbesmetting inperken bij activiteiten die onder de bevoegdheid van de onderneming zelf vallen (m.a.w. in de eigen productie-eenheid).

Het is zo dat, wanneer een site GGO's of afgeleiden daarvan verwerkt en niet voor die taak is toegerust, het noodzakelijk is om een risicoanalyse voor kruisbesmetting uit te voeren en procedures op te starten om die onder de drempel van 0,9% te houden.

2. Maatregelen genomen om de aanwezigheid van GGO's of afgeleiden daarvan te vermijden: vragenlijst van het FAVV

In België gebruiken de inspecteurs van het FAVV vragenlijsten om te bepalen of al dan niet GGO's of afgeleiden daarvan werden gebruikt bij producenten van levensmiddelen en diervoeders. Deze vragenlijsten zijn beschikbaar op de website van het FAVV (<http://www.favv.be> - rubriek GGO's).

3. Beheer van ingrediënten waarvoor een onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's of daarvan afgeleide producten van minder dan 0,9% werd gedetecteerd.

Wanneer ten gevolge van een analyse de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's of afgeleide producten daarvan onder de drempel van 0,9% kan worden aangetoond, dan is dat ingrediënt reglementair niet onderworpen aan de eisen van traceerbaarheid en etikettering. Om de goede relatie tussen de verschillende operatoren te bevorderen, is het wenselijk dat die informatie wordt gecommuniceerd. Dat type ingrediënt heeft natuurlijk een kleinere tolerantie marge vergeleken met bijkomende onvoorziene besmettingen.

4. Kruiscontaminatie

De drempelwaarden bij besmetting met aanwezige GGO's en afgeleide producten daarvan werden vastgelegd om die risico's in het oog te houden in de gehele productieketen (oogst, opslag, transport, verwerking, enz.). Die toleranties zijn dus in eerste instantie van toepassing op de ingrediënten die van dezelfde plant of afgeleiden daarvan afkomstig zijn.

Voorbeeld 1: GG sojabonen in een mengsel van sojabonen, meel van GG maïs in maïsmeel,...

De bevoegde Belgische overheden zijn van mening dat deze contaminatietoleranties in de realiteit van toepassing zijn op het geheel van de ingrediënten.

Voorbeeld 2: tarwemeel waarin meer dan 0,9% GG soja werd gevonden, wordt onderhevig aan de bepalingen voor traceerbaarheid en etikettering en moet als GGO worden geëtiketteerd.

Nota: Voor deze laatste soort contaminatie (voorbeeld 2), leveren de analyses, die in het kader van de opsporing van GGO's « als routine » worden uitgevoerd, geen onmiddellijk interpreteerbare resultaten op.

Het is zo dat die analyses altijd zijn uitgedrukt op dezelfde niet genetisch gemodificeerde plant die aanwezig is in het geanalyseerde product. Het is dus ook noodzakelijk om het algemeen aanwezigheidspercentage van die plant in dat product te kennen om het resultaat te kunnen interpreteren. Dezelfde methode moet worden toegepast voor voedermiddelen die bij de bereiding van een mengvoeder worden gebruikt.

FICHE Nr. 4 B – Tolerantiedrempel voor de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's die een gunstige beoordeling kregen maar die niet toegelaten zijn

1. Waarom een tolerantiedrempel voor de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van GGO's die een gunstige beoordeling krijgen maar die niet toegelaten zijn?

Deze reglementaire bepaling (artikel 47 van de verordening "GM food-feed"¹⁾ werd opgenomen omdat bepaalde GGO's lang op hun goedkeuring moeten wachten ondanks een gunstige wetenschappelijke beoordeling op Europees niveau. Men heeft geoordeeld dat voor die GGO's een « nultolerantie » niet gerechtvaardigd was en dat er, in tegendeel, tijdelijk een zekere tolerantie kon worden toegelaten die gebaseerd is op dezelfde principes als die bij de traceerbaarheid van toegelaten GGO's. De modaliteiten van deze overgangsmaatregelen zijn gedefinieerd in artikel 18 en 19 van de verordening 641/2004¹¹.

2. Wat is de waarde van deze drempel?

De tolerantiedrempel voor de GGO's die vóór 18 april 2004 een gunstige evaluatie kregen op Europees niveau maar waarvan de goedkeuringsprocedure op die datum nog niet rond was, werd vastgelegd op 0,5%.

De aanwezigheid van sporen van GGO's boven die waarde is verboden*. Deze drempel moet worden berekend voor het geheel van de beschouwde GGO's.

Voorbeeld: een conventioneel ingrediënt (of een levensmiddel indien dit slechts één ingrediënt bevat) mag tot 0,5 % niet-toegestaan GG materiaal (maar dat positief op Europees niveau werd geëvalueerd) bevatten.

3. Tot wanneer zal deze bepaling van toepassing zijn?

Deze bepaling zal van toepassing zijn tot 18 april 2007 op de ingrediënten (of levensmiddelen indien ze slechts één ingrediënt bevatten en op diervoeders) op voorwaarde dat deze aanwezigheid onvoorziene of technisch niet te voorkomen is (art 47 van de verordening "GM food-feed"¹⁾). Maar gezien het kleine aantal GGO's in kwestie en de nakende beslissing daaromtrent, zal deze bepaling in de praktijk slechts gedurende een beperkte periode reële consequenties hebben. Zo zullen de beslissingen tot goedkeuring of tot afwijzing van de aanvraag tot goedkeuring met zich meebrengen dat de GGO's niet langer aan deze bepaling worden onderworpen.

4. Hoe kan men de GGO's kennen die aan deze bepaling zijn onderworpen?

De Europese Commissie publiceert op haar website de lijst van de desbetreffende GGO's (http://europa.eu.int/comm/food/food/biotechnology/gmfood/events_en.pdf). Deze lijst zal worden geactualiseerd in functie van de evolutie van de goedkeuringsprocedures.

→ De tolerantiedrempel voor deze GGO's is dus 0,5%.

---

* Met andere woorden, wanneer deze drempelwaarde van 0,5% (**m.b.t. het individuele ingrediënt**) wordt overschreden, dan mogen de levensmiddelen die deze positief geëvalueerde maar nog niet toegelaten GGO's bevatten, niet op de markt worden gebracht.

FICHE Nr. 5 - De invoer uit landen van buiten de Europese Unie

1. Algemeen

Aangezien het de invoerder is die de verantwoordelijkheid draagt voor het voor de eerste maal op de communautaire markt brengen van een product, neemt hij een bijzondere plaats binnen het wettelijkskader met betrekking tot traceerbaarheid. Hij is nl. verantwoordelijk om te voorzien in de gegevens die aan de volgende operatoren worden doorgegeven (cfr. artikel 4.1 van de verordening "Traceability"⁶).

De algemene regels met betrekking tot goedkeuring, traceerbaarheid en etikettering van GG producten, zoals die voorzien zijn voor een EU voedingsbedrijf die voedingsmiddelen produceert in de Europese Unie en deze op de EU markt brengt, zijn vanzelfsprekend ook van toepassing op de invoer.

In het bijzonder te herinneren:

- (1) dat **enkel toegelaten GGO's en producten afgeleid van toegelaten GGO's op de markt mogen worden gebracht**. Niet toegestane GGO's en hun afgeleiden (met uitzondering van de in fiche nr. 4B opgenomen afwijking) mogen dus niet aanwezig zijn. Er kunnen verschillende maatregelen worden genomen om toe te zien op het naleven van deze bepaling (controle van de herkomst van het product, gedragscode om de aanwezigheid van GGO's en afgeleide producten ervan te vermijden, certificering, enz.).
- (2) **dat de invoerder zijn klanten moet informeren over de aanwezigheid van GGO's of afgeleiden van GGO's**. Deze verplichting geldt zelfs voor een minieme aanwezigheid van GGO's, behalve bij onvoorziene aanwezigheid die voldoet aan de gestelde vereisten van de wetgeving waardoor geen etikettering nodig is (cfr fiches nr. 4 A en 4 B).

2. Toepassing in de praktijk - Verschillende denkbeeldige gevallen

- De invoer van GGO's bestemd voor verwerking in de agrovoedingsindustrie:

Er is hier op te merken dat er een bijzondere bepaling geldt met betrekking tot bulktransporten die een mengeling van GGO's bevatten. De aanduiding van de eenduidige identificatienummer van elk van de aanwezige GGO's mag worden vervangen door een gebruiksverklaring van de operator (hier de invoerder, op basis van de informatie die van zijn leveranciers is vereist) met opgave van de eenduidige identificatienummer voor GGO's die gebruikt werden bij de samenstelling van het mengsel (artikel 4.3 van de verordening "Traceability"⁶).

Voorbeeld : Een lading die een mengeling bevat van 3 GGO-variëteiten wordt per boot ingevoerd en wordt na manipulatie en eventuele stockage, over 300 vrachtwagens verdeeld. De operator zal op de begeleidende documenten van de vrachtwagens de eenduidige identificatienummer van de 3 GGO-variëteiten aanduiden die aanwezig waren in de oorspronkelijke mengeling (op de boot) en zal een verklaring opstellen wat het gebruik van dit lot betreft .

Op internationaal vlak bevat het protocol van Cartagena (<http://www.biodiv.org/biosafety/default.aspx>), een internationale overeenkomst onder de koepel van de UNO, bepalingen die er in zekere mate toe bijdragen dat de toepassing van de Europese verordeningen wordt vergemakkelijkt. Zo bepaalt het protocol dat grensoverschrijdende bewegingen van GGO's vergezeld zijn van een duidelijke vermelding van hun aanwezigheid.

- De invoer van producten die op de markt zullen worden gebracht, in voorkomend geval na verwerking, zonder aanduiding van een GG herkomst

Als de nieuwe regelgeving op het grondgebied van de Europese Unie geen systeem van identiteitsbewaring van bron tot gebruiker oplegt, dan geldt hetzelfde voor de producten afkomstig uit derde landen. Volgens de risico's van onvoorziene aanwezigheid die eigen zijn aan zijn activiteit en aan de producten die hij invoert, moet de importeur in staat zijn om aan te tonen dat hij procedures (garantie van leveranciers, analyses, certificaten, enz.) volgt die de onvoorziene aanwezigheid van GGO's onder de wettelijk toegelaten drempel blijft.

- De invoer van verwerkte producten die geproduceerd zouden kunnen zijn op basis van GGO's

De verplichting om de eenduidige identificatienummer voor een GGO te vermelden is niet van toepassing op de producten die van GGO's zijn afgeleid. Wel moet worden vermeld dat het product van GGO's is afgeleid. Toch moeten we er met klem op wijzen dat enkel de toegelaten afgeleide producten (of in bepaalde gevallen die producten die een gunstige wetenschappelijke beoordeling kregen) op de communautaire markt mogen worden gebracht.

De importeur moet dus toezien op het naleven van die vereisten. Hij moet kunnen aantonen dat hij procedures heeft gevolgd (garanties van de leverancier, analyses, certificaten, enz.) om die vereisten te kunnen naleven.

Er is op te merken dat voor bepaalde van GGO's afgeleide producten (geraffineerde producten), de analytische controle technische beperkingen kan opleveren waardoor geen aanwijzing kan worden verkregen over de genetisch gemodificeerde aard van het product (cfr. fiche nr. 7). In die gevallen laat enkel de traceerbaarheid een controle toe.

FICHE Nr. 6 - Export van producten die GGO's en daarvan afgeleide producten bevatten

1. Horizontale bepalingen

Levensmiddelen

Hier moeten de horizontale bepalingen worden in acht genomen die betrekking hebben op de export van levensmiddelen en diervoeders en met name artikel 12 van verordening 178/2002¹² die op 1 januari 2005 in werking zal treden.

Er moet ook worden opgemerkt dat artikel 23 van richtlijn 2000/13/CE¹⁵ met betrekking tot de etikettering van levensmiddelen bepaalt dat de richtlijn niet van toepassing is op producten die voor de export zijn bestemd. Dus zijn er voor export andere regels van toepassing en die moeten overeenstemmen met die van het land van bestemming.

Artikel 12 (toepassingsgebied) van afdeling 2 (etikettering) van de verordening "GM food-feed"¹ stelt dat: "deze afdeling is van toepassing op levensmiddelen die als zodanig aan de eindverbruiker of instellingen in de Gemeenschap worden geleverd en die ...". Hieruit kan worden afgeleid dat het weglaten van de GGO-etikettering op levensmiddelen die bestemd zijn voor export naar derde landen, waar reglementair geen GGO-etikettering is vereist, geen inbreuk betekent op de gemeenschapswetgeving.

Diervoeders

Voor wat betreft de etikettering van diervoeders, stelt artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 08.02.1999 betreffende de handel en het gebruik van producten die bestemd zijn voor het voederen van dieren dat het besluit niet van toepassing is op producten die voor export bestemd zijn. Dus zijn er andere regels van toepassing en die moeten overeenstemmen met die van het land van bestemming.

2. Grensoverschrijdende verplaatsing van GGO's

Naast deze algemene bepalingen, wordt de export van producten die GGO's bevatten specifiek geregeld door verordening 1946/2003¹⁸ betreffende de grensoverschrijdende verplaatsing van genetisch gemodificeerde organismen.

Vooraleer er wordt overgegaan tot de export van GGO's bestemd als levensmiddel of diervoeder, is het verplicht om zich te verzekeren van het feit dat het land van bestemming de invoer/import van deze producten toestaat (cfr. Art. 10 van de verordening 1496/2003¹⁸).

Tijdens de export van deze producten moet de informatie conform de verordening "Traceability" vervolledigd worden met volgende gegevens (artikel 12 van verordening 1946/2003¹⁸).

« 1.[...] a) De vermelding dat het product GGO's bevat of bestaat uit GGO's [...]

2 [...] Een verklaring van de exporteur:

a) met de precisering dat de GGO's bedoeld zijn om rechtstreeks als levensmiddel of diervoeder of voor be- of verwerking te worden gebruikt, waarbij duidelijk wordt aangegeven dat zij niet bedoeld zijn voor doelbewuste introductie in het milieu, en

b) de precisering van nadere inlichtingen betreffende het contactpunt voor nadere informatie"

Deze informatie moet nauwkeurig worden weergegeven op de begeleidende documentatie en moet gecommuniceerd worden aan de invoerder die het product in ontvangst neemt.

FICHE Nr. 7 - Methode voor bemonstering en analyse

1. Welke zijn de methodes voor bemonstering?

Er zullen kortelings door de diensten van de Commissie richtsnoeren terzake worden verspreid.

2. Welke zijn de limieten voor de analysemethodes?

De aan- of afwezigheid van GGO's kan worden bepaald via de traceerbaarheidsgegevens zonder tot analyses te moeten overgaan. Toch is het goed dat een operator die de traceerbaarheid met analyses wil aanvullen, er ook de limieten van kent.

• Beschikbaarheid van methodes

De opsporing en kwantificering van een GGO kunnen enkel worden uitgevoerd als:

- de methode voor opsporing, identificatie en kwantificering van respectievelijk elk "transformation event" gekend is,
- *deze methodes beschikbaar zijn voor de economische operatoren,*
- er referentiemateriaal voorhanden is om het gehalte aan GGO's te bepalen, op de meetonzekerheden na.

Voor elk GGO dat van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid een gunstig advies heeft gekregen, moet de opsporings- en kwantificeringsmethode evenals de plaats waar het referentiemateriaal zich bevindt, gepubliceerd worden en dus toegankelijk zijn voor de operatoren en controlelaboratoria (art 6§5.f) en art 29 van de verordening "GM food-feed"¹⁾.

• Limieten verbonden aan de geanalyseerde producten

De opsporing en kwantificering van een GGO in een ingrediënt (of een enkelvoudig voedingsmiddel) kan slechts worden uitgevoerd op ingrediënten die weinig getransformeerd zijn en die "analyseerbare" bestanddelen zoals DNA of eiwitten bevatten. Bijgevolg – en bijvoorbeeld – is het nutteloos om analyses uit te voeren op geraffineerde koolzaadolie of op glucosestroop. In dergelijke gevallen moet de opsporing van GGO's en de kwantificering ervan stroomopwaarts gebeuren, op een grondstof die nog niet werd getransformeerd.

Voorbeelden van controles die zich tot een efficiënte analytische controle lenen: sojabonen vóór het persen, maïskorrels vóór de verwerking ervan, meelsoorten, ...

Voor verdere informatie, gelieve de website "Joint Research Center" (JRC) te raadplegen: <http://enql.jrc.it/>

Fiche Nr. 8 - Bevoegdheden van het FAVV, de FOD Economie en de FOD Volksgezondheid in het kader van deze gids

1. Bevoegdheden van het FAVV

- Toezicht op de efficiënte uitvoering van de traceerbaarheid en op de toepassing van de etiketteringsvoorschriften.
  - Controle van de documenten die de producten begeleiden.
  - In voorkomend geval, bemonstering en analytische controle van de producten.
- Erop toezien dat er geen niet toegelaten GGO's en geen derivaten geproduceerd met niet toegelaten ggo's op de markt komen.
- ☆ Het FAVV werkt met de FOD Economie [Algemeen Bestuur "Controle en Bemiddeling"] samen opdat er geen dubbele controles zouden worden uitgevoerd.

2. Bevoegdheid van de FOD ECONOMIE

- De Algemene Directie "Economisch Potentieel" zorgt voor de follow-up van "horizontale en verticale regelgeving" inzake de etikettering van levensmiddelen.
- Het Algemeen Bestuur "Controle en Bemiddeling" zorgt voor de controle op de economische aspecten van de etikettering van levensmiddelen, zoals geregeld door de wet op de handelspraktijken. Dit Algemeen Bestuur "Controle en Bemiddeling", voor wie deze controle geen kernactiviteit (« core business ») is, treedt meestal pas op als er een klacht is ingediend en als hierbij economische aspecten betrokken zijn.
- ☆ Het Algemeen Bestuur "Controle en Bemiddeling" werkt met het FAVV samen opdat er geen dubbele controles zouden worden uitgevoerd.

3. Bevoegdheden van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

- De follow-up, in brede zin, van internationale protocollen en van de regelgeving inzake GGO's in menselijke voeding, diervoeders en het leefmilieu (met inbegrip van de veldproeven).
- Het beheren van de toelatingsdossiers die bij hun diensten ingediend worden.
- In het kader van de toelating van ggo's en conform met de bevoegdheden die aan de lidstaten toegekend zijn, is de Adviesraad voor Bioveiligheid het officieel nationaal evaluatie-orgaan voor de wetenschappelijke evaluatie van de risico's voor het milieu en m.b.t. de voedselveiligheid van ggo's. Het is de Afdeling Bioveiligheid en Biotechnologie (SBB) van het Instituut voor Volksgezondheid die het secretariaat verzekert van dit orgaan.

FICHE Nr. 9 - Korte voorstelling van BEMEFA, Fedis en FEVIA

BEMEFA

BEMEFA, **BE**poepsvereniging van de **ME**ngvoeder**FA**brikanten, verenigt 150 mengvoederfabrikanten en fungeert sinds 1944 als spreekbuis van deze leden naar de buitenwereld toe. Ze vertegenwoordigt 91% van de nationale productie en behartigt de belangen van alle leden-mengvoederfabrikanten op alle beslissings- en overlegniveaus zoals bij Europese, nationale en regionale overheden, landbouworganisaties, onderzoekscentra, andere federaties en organisaties waarin BEMEFA vertegenwoordigd is.

Op diverse vlakken biedt BEMEFA haar leden managementondersteuning aan:

- in juridische dossiers,
- in het interpreteren van wetteksten,
- op gebied van sociaal, milieu- en kwaliteitsbeleid van de mengvoederbedrijven,
- in export,
- in arbeidsveiligheid.

De missie van BEMEFA

Het is essentieel om te komen tot een maatschappelijke acceptatie van de dierlijke productie (vlees, melk en eieren) inclusief de toeleverende en verwerkende industrie. Maatschappelijk aanvaard en economisch verantwoord produceren van kwalitatief hoogwaardig voedsel blijft de missie. Om dit doel te bereiken moeten volgende punten voorrang krijgen:

- verantwoordelijkheid en discipline in de ganse keten,
- verantwoordelijkheid van iedere schakel van de keten voor het leveren van een bijdrage aan de productie van vlees, melk en eieren,
- bevorderen en vernieuwen van structuren, processen en producten,
- de productie afstemmen op de wensen van de maatschappij en consument,
- evenwichtige verdeling tussen de verschillende actoren van de prestaties en de resultaten over de verschillende schakels.

Fedis

FEDIS, de Belgische **FE**deratie van de **DI**stributieondernemingen, is sinds 1978 de beroepsorganisatie van de distributiesector. In ruime zin is de Federatie een dienstverlenend bedrijf dat de belangen van zijn leden vertegenwoordigt en hen informatie en bijstand verleent in het beheer van hun onderneming.

De Federatie wil zo representatief mogelijk zijn en vertegenwoordigt alle ondernemingsvormen die in de Belgische distributie actief zijn : van kleine speciaalzaken tot hypermarkten, over groot- en detailhandels en handelszaken met een algemeen, een gespecialiseerd, een food of non-food aanbod. Dat de distributiesector een belangrijke pijler van onze nationale economie is, blijkt duidelijk uit de cijfers. FEDIS wordt dan ook op elk beslissingsniveau als een voorname gesprekspartner beschouwd.

FEVIA

Fevia is de woordvoerder van de Voedingsindustrie in België. FEVIA onderneemt acties die bijdragen tot de slagkracht, de groei en het succes van haar leden.

FEVIA groepeert 280 leden-ondernemingen, goed voor 65% van de toegevoegde waarde van de Belgische VoedingsIndustrie. Zij overkoepelt terzelfder tijd 24 leden-groeperingen.

Als beroepsfederatie is FEVIA geroepen om bruggen te bouwen tussen de industriëlen van de sector en de maatschappelijke omgeving waarin zij werken.

De strategische besluitvorming van de Federatie is gebaseerd op de "participatieve democratie", met andere woorden inspraak is het resultaat van de actieve en gemotiveerde inzet van alle leden. Deze dynamiek kan alleen in stand gehouden worden indien de beroepsfederatie zichzelf beschouwt als een bedrijf op zich, een bedrijf van bedrijfsleiders.

De acties bestrijken vier prioritaire domeinen: Sociale Zaken, Milieu, Voedingsbeleid en Economie & Communicatie. In die vier prioritaire beleidsdomeinen levert FEVIA aan de leden dienstbetoon onder de vorm van informatie en advies.

BIJLAGEN

1. Contactadressen

Bevoegde Belgische instanties

FAVV - Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

WTC III
Simon Bolivarlaan, 30 - 1000 Brussel
Tel. : 02/208.34.11 - Fax: 02/208.38.66
www.favv.be

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Directoraat-Generaal Dier, Plant en Voeding
Arcadengebouw
Oratoriënberg 20, bus 3 - 1010 Brussel
Tel. : 02/210.48.43 - Fax: 02/210.48.16
www.belgium.be (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu)

FOD Economie

Algemeen Bestuur "Controle en Bemiddeling"
WTC III, Simon Bolivarlaan 30 - 1000 Brussel
Tel. : 02/208.36.11 - Fax: 02/208.39.15
www.mineco.fgov.be

Algemene Directie "Economisch Potentieel"
Hornstraat 43 - 1040 Brussel
Tel. : 02/206.58.11 - Fax: 02/230.00.50
www.mineco.fgov.be

Federaties

BEMEFA - BEroepsvereniging van de MEngvoederFABrikanten

Gasthuisstraat, 31 - 1000 Brussel
Tel. : 02/512.09.55 - Fax: 02/514.03.51
www.bemefa.be

FEDIS – FEderatie van de DIStributie

Sint Bernardusstraat 60 - 1060 Brussel
Tel. : 02/537.30.60 - Fax: 02/539.40.26
www.fedis.be

FEVIA - Federatie Voedingsindustrie

Kunstlaan, 43 - 1040 Brussel
Tel. : 02/550.17.40 - Fax: 02/550.17.54
www.fevia.be

2. Links naar pertinente websites

♦ **Bioveiligheidsraad**

<http://www.conseil-biosecurite.be> - <http://www.bioveiligheidsraad.be>

♦ **Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EAV)**

Europees Agentschap waarvan de voornaamste doelstelling erin bestaat om via risico-evaluatie bij te dragen tot een betere bescherming van de gezondheid van de consumenten.

<http://www.efsa.eu.int>

♦ **DG Sanco (Directoraat-Generaal van de Europese Commissie dat verantwoordelijk is voor de gezondheid en consumentenbescherming)**

http://europa.eu.int/comm/food/index_en.htm

♦ **Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)**

(zie fiche nr. 1: Goedkeuring)

Organisatie die aan de regeringen een kader biedt om economische en politieke beleidsvormen te onderzoeken, uit te werken en te verfijnen.

<http://www.ocde.org>

♦ **Protocol van Cartagena**

(zie fiche nr. 6: Export)

<http://www.biodiv.org/biosafety/default.aspx>

♦ **Belgische afdeling van het Centrum voor informatie-uitwisseling inzake bioveiligheid**

<http://www.biosafetyprotocol.be/>

♦ **Joint Research Center**

<http://www.engl.jrc.it>

♦ **Publicatieblad van de Europese Unie**

<http://www.europa.eu.int/eur-lex>

♦ **Belgisch Staatsblad**

<http://www.moniteur.be>

3. Bronvermelding van de in deze gids aangehaalde wetteksten

1. Verordening (EG) nr. 1829/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 inzake genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders (Publicatieblad Nr. L 268 van 18/10/2003 blz. 0001 – 0023).
2. Verordening (EG) nr. 1139/98 van de Raad van 26 mei 1998 betreffende de verplichte opneming in de etikettering van bepaalde met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde levensmiddelen van andere gegevens dan die waarin Richtlijn 79/112/EEG voorziet (Publicatieblad Nr. L 159 van 03/06/1998 blz. 0004 – 0007)
3. Verordening (EG) nr. 49/2000 van de Commissie van 10 januari 2000 houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 1139/98 van de Raad betreffende de verplichte opneming in de etikettering van bepaalde met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde levensmiddelen van andere gegevens dan die waarin Richtlijn 79/112/EEG voorziet (Publicatieblad Nr. L 006 van 11/01/2000 blz. 0013 – 0014)
4. Verordening (EG) nr. 50/2000 van de Commissie van 10 januari 2000 inzake de etikettering van voedingsmiddelen en voedselingrediënten die genetisch gemodificeerde of met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde additieven en aroma's bevatten (Publicatieblad Nr. L 006 van 11/01/2000 blz. 0015 – 0017)
5. Verordening (EG) Nr. 258/97 van het Europees Parlement en de Raad van 27 januari 1997 betreffende nieuwe voedingsmiddelen en nieuwe voedselingrediënten (Publicatieblad Nr. L 043 van 14/02/1997 blz. 0001 – 0007)
6. Verordening (EG) nr. 1830/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 betreffende de traceerbaarheid en etikettering van genetisch gemodificeerde organismen en de traceerbaarheid van met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde levensmiddelen en diervoeders en tot wijziging van Richtlijn 2001/18/EG (Publicatieblad Nr. L 268 van 18/10/2003 blz. 0024 – 0028)
7. Richtlijn 2001/18/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 maart 2001 inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu en tot intrekking van Richtlijn 90/220/EEG van de Raad & Verklaring van de Commissie (Publicatieblad Nr. L 106 van 17/04/2001 blz. 0001 – 0039).
8. Richtlijn 90/219/EG van de Raad van 23 april 1990, met betrekking tot het ingeperkte gebruik van genetisch gemodificeerde microorganismen (PB nr. L 117 van 08/05/1990 blz. 0001 - 0014).
9. Richtlijn 98/81/EG van de Raad van 26 oktober 1998 tot wijziging van Richtlijn 90/219/EG met betrekking tot het ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde microorganismen (PB nr. L 330 van 05/12/1998 blz. 0013 - 0031).
10. Verordening (EG) nr. 1831/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 betreffende toevoegingsmiddelen voor diervoeding (PB nr. L 268 van 18/10/2003 blz. 0029 - 0043).
11. Verordening (EG) nr. 641/2004 van de Commissie van 6 april 2004 tot vaststelling van nadere bepalingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1829/2003 van het Europees Parlement en de Raad wat betreft vergunningaanvragen voor nieuwe genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders, kennisgevingen van bestaande producten en de onvoorziene of technisch niet te voorkomen aanwezigheid van genetisch gemodificeerd materiaal waarvoor de risicobeoordeling tot een gunstig resultaat heeft geleid. (PB L 102 van 07/04/2004 blz. 0014 - 0025).
12. Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot

- oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden. (PB L31 van 01/02/2002 blz. 0001 - 0024).*
13. *Verordening (EG) nr. 65/2004 van de Commissie van 14 januari 2004 tot vaststelling van een systeem voor de ontwikkeling en toekenning van eenduidige identificatienummers voor genetisch gemodificeerde organismen (PB nr. L 010 van 16/01/2004 blz. 0005 - 0010).*
  14. *Beschikking van de Commissie van 23 februari 2004 tot vaststelling van nadere voorschriften voor het functioneren van de in Richtlijn 2001/18/EG van het Europees Parlement en de Raad bedoelde registers voor de vastlegging van informatie betreffende genetische modificaties in GGO's (PB nr. L 65 van 03/03/2004 blz. 0020).*
  15. *Richtlijn 2000/13/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 maart 2000 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame (PB nr. L 109 van 06/05/2000 blz. 0029 - 0042).*
  16. *Richtlijn 2003/89/EG van het Europees Parlement en de Raad van 10 november 2003 tot wijziging van Richtlijn 2000/13/EG met betrekking tot de vermelding van de ingrediënten van levensmiddelen (PB nr. L 308 van 25/11/2003 blz. 0015 - 0018).*
  17. *Koninklijk Besluit van 08/02/1999 met betrekking tot de handel en het gebruik van producten die bestemd zijn voor het voederen van dieren (BS van 21/04/1999).*
  18. *Verordening (EG) nr. 1946/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 15 juli 2003 betreffende de grensoverschrijdende verplaatsing van genetisch gemodificeerde organismen (PB nr. L 287 van 05/11/2003 blz. 0001 - 0010).*
  19. *Koninklijk Besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen (Belgisch Staatsblad van 12/12/2003 - blz. 59072).*
  20. *Ministerieel Besluit van 22 januari 2004 betreffende de modaliteiten voor de meldingsplicht in de voedselketen (Belgisch Staatsblad van 13/02/2004 - blz. 9316).*
  21. *Persbericht van het FAVV van 26 februari 2004 met betrekking tot de praktische modaliteiten van de meldingsplicht.*
-

Dankwoord

Het onderhavig document is gebaseerd op het tekstontwerp dat werd opgesteld door ANIA, de Federatie van de Franse voedingsmiddelenindustrie (www.ania.net).

Wij willen ANIA er dan ook hartelijk voor bedanken dat zij haar ontwerp voor een “toepassingsgids voor de verordeningen over de GGO's” ter beschikking heeft gesteld.
